

17. ÅRGANG • NR. 3 • SEPTEMBER 2017

DOWN & UP

LANDSFORENINGEN DOWNS SYNDROM

EN REJSEFORTÆLLING AT VÆRE SAMMEN MED SIT BARN PÅ EN GOD
MÅDE MATHILDES KONFIRMATION FÅRUP SOMMERLAND FAMILIE-
HØJSKOLELIVET FACEBOOKGRUPPEN NY SUND BILLEDKOGEBOG

At være sammen med sit barn på en god måde; hvad vil det sige?

Af Micki Sonne Kaa Sunesen, ph.d.

Indledning

I januar 2017 udgav jeg bogen "Mediated Learning Experience – en inkluderende praksis i dagtilbud og skole". Bogen formidler nogle af de resultater, som jeg kom frem til i min forskning i forbindelse med mit ph.d.-projekt. Som titlen siger, så er målgruppen for bogen professionelle i dagtilbud og skole, og man tænker måske derfor som forælder: "Denne bog er ikke for mig". Indrømmet; bogen er ikke den nemmeste bog i verden at læse, den er forholdsvis tung på teori og præsenterer ideer, som for mange er nye. Formålet med denne artikel, som du læser lige nu, er at formidle, hvad Mediated Learning Experience (MLE) er, og hvordan denne læringsteori kan være relevant og nyttig for forældre at kende til. Jeg vil beskrive tilgangen med et sprog, som er støvsuget for tung faglig terminologi.

Mit håb er, at du efter at have læst artiklen for det første oplever at have en fornemmelse af, hvad MLE kan være, hvordan du kan bruge den som led i dine egne opgaver og rolle som forælder. Mit håb er også, at du ikke læser artiklen som en form for facit for, hvad en god forælder er. Du skal mere læse den som en måde at beskrive og eksemplificere "det gode samspil" på. Derfor skal du i højere grad se nedenstående som ideer, du kan tænke over og tale med andre om.

Den måde, som jeg vælger at præsentere MLE på, er, at jeg først vil beskrive nogle af de grundlæggende tanker, som tilgangen er baseret på. Dernæst vil jeg beskrive tre ting, som ofte er tilstede, når samspil mellem barn og voksen lykkes, skarpt efterfulgt af yderli-

gere ni ting, som man som forælder også kan vælge at gøre brug af i samspillet med sit barn. Artiklen afsluttes med 8 små øvelser og cases. Dette gøres med den intention at vise dig, at du har lært noget om MLE ved blot at læse denne korte artikel.

Grundtanker; hjerne, relation og erfaring

Mediated Learning Experience kan på dansk oversættes til "medieret læring" eller til "medieret læringserfaring". Tilgangen er baseret på den overbevisning, at alle mennesker kan lære; at alle mennesker ikke bare potentielt kan forandre sig, men at de rent faktisk også gør det. Den måde, som denne forandring sker på, er ved at gøre erfaringer i verden – alene og sammen med andre. Når man taler om medierede læringserfaringer, så taler man ofte om de erfaringer, som børn gør sig i samspillet med andre mennesker – ofte voksne – men i vid udstrækning også søskende, venner og lignende.

Dette fokus på samspillet mellem barn og voksen understreger man i MLE af flere grunde. Særligt betragtes denne form for samspil som afgørende væsentlig, fordi det er via de voksne, børnene så at sige føres ind i verden, ind i kulturen, hvor sådan noget som at lære sig begreber om verden (fx navne på ting, steder, begivenheder og personer), lære at bruge redskaber (fx en kniv, en hammer, en saks) og at bruge bestemte fremgangsmåder (strategier – fx trin for trin, først dette og så dette). Udviklingen af børns tænkning og udviklingen af kapacitet til at handle i verden udvikles på denne måde i samspillet mellem voksne og barn via deltagelse i helt almindelige og genkendelige hverdagsaktiviteter.

Nogle børn lærer sig disse færdigheder nemt og ubesværet ved at deltage i hverdagen eller ved at blive undervist i noget af et andet menneske. Andre børn har behov for at dette andet menneske gør sig mere umage med at være sammen med barnet på måder, hvor det er tydeligere, hvad det skal rette sin opmærksomhed imod; hvad noget hedder (begreber), hvordan noget kan bruges (redskaber), hvilke fremgangsmåder man kan gøre brug af for at opnå noget i den nære eller fjerne fremtid (strategier).

Når vi taler om, hvad det andet menneske kan gøre for at hjælpe barnet med at lære, taler vi i MLE-jargon om, at den voksne kan mediere noget (begreber, brugen af redskaber eller strategier) til barnet. Konkret kan man sige, at den voksne medierer, når han eller hun så at sige lægger sig mellem verden (begreber, brugen af redskaber eller strategier) og sammen med barnet udforsker noget – frem for udelukkende at lade barnet erfare og lære alene. Medieret læring handler på den måde om, hvordan man er sammen med børn på måder, så de bedre lærer af de erfaringer, som de gør sig. På den måde ser vi her et syn på læring, som noget der finder sted via det sociale samspil; via relationerne.

Tilbage i historien troede man, at hjernen var statisk; at dens udviklingsbane var forudbestemt fra fødslen. Man kunne det man kunne, forstod det man forstod – og det gav på den måde mening at opdele mennesker i personlighedstyper med bestemte til enhver tid gældende karaktertræk, ligesom det også gav mening at opdele mennesker i intelligente og uintelligente. Inden for dette menneskesyn ses mennesket som heldig eller uheldig forstået på den måde, at enten så har du fået det gode ”styresystem” eller også har du ikke. Og har du fået det dårlige styresystem, så er der ikke mere at gøre ved det; bad luck. I dag ved man, at hjernen ikke er statisk, den forandrer sig – og den gør det

hele livet igennem. Man siger om hjernen, at den er plastisk, dvs. formbar. Dog er den ikke formbar på samme måde som en klump ler er formbar. Hjernen er formbar på den måde, at den udvikler sig på basis af de erfaringer, som det enkelte menneske gør i verden, uden at man helt præcist i detaljer kan styre eller bestemme, på hvilke måder den udvikler sig. Man kan sige, at hjernen er dynamisk, og at den udvikler sig brugsrelateret.

Nu sidder du måske og tænker ”jamen, der er da tydelige forskelle på menneskers potentialer, forudsætninger og muligheder. Vi er forskellige – ikke ens; vi har forskellige arveanlæg”. Til det vil mit svar være, at det er korrekt, men at det ikke så meget er det, som er pointen. Pointen er, at den måde, som vi anskuer børns lærings- og udvikling muligheder på, indvirker på den måde, som vi relaterer os til dem på. Det indvirker på, hvordan vi forstår vores egen rolle og betydning i forhold til udfoldelse af deres potentialer og muligheder.

Den voksne som tror på ”det statiske barn” tænker måske, at det er uden for denne persons indflydelse at lære barnet noget. Det handler for denne voksne om at passe godt på barnet, beskytte det mod nogen form for belastninger og skærme det fra den virkelige verdens kompleksitet. Modsat vil den voksne, som tror på det ”dynamiske og foranderlige barn” tænke om sin egen rolle og betydning, at barnets potentialer udfoldes ved at det tilbydes spændende opgaver og bidrager aktivt i forskellige aktiviteter i hverdagen. Denne voksne ser det som sin rolle at trække barnets læring fremad via den måde, som han eller hun er sammen med barnet på. Hvor den statisk overbeviste indtager en passiv tilgang til barnets læring, indtager den dynamisk overbeviste en aktiv tilgang til barnets læring.

I 1988 skrev den israelske psykolog og professor Reuven Feuerstein en bog med titlen ”Dont Accept me as I am”. Denne bogs titel

formidler egentlig ret præcist, hvad jeg her beskriver: At man ikke skal acceptere børn, som de er, men samarbejde med dem om det, som de kan blive. Provokerende, ikke?

3 ting som ofte karakteriserer et godt samspil

Om lidt skal du lukke øjnene og forestille dig disse fire ting. For dit indre øje skal du forestille dig en stegegaffel, en bro, en elastik og en æske tændstikker. Sæt disse fire ting ind i samme billede, og indram dem i en flot ramme. Hæng billedet op et sted i din stue. Stå lidt og betragt billedet, kig på tingene, reflekter over, hvilken sammenhæng der kan være mellem disse ting. Stegegaffel, bro, elastik, tændstikker...

Den første ting, som du skal genkalde for dit indre øje er stegegafflen. Stegegafflen har jeg valgt som billede på en MLE-medierringskategori, som hedder Intentionalitet og gensidighed. Denne kategori handler om, at den voksne forsøger helt bevidst at bruge alle kendte kneb for at skabe fælles opmærksomhed omkring noget sammen med barnet. Det kan fx være noget, som man vil tale med barnet om, en ting som man vil vise barnet eller noget farligt, som barnet skal være opmærksom på for ikke at komme til skade, fx på legepladsen. Her handler det altså om at "gaffe" barnets opmærksomhed, fastholde den på det, som man er fælles om. Uanset hvad du ønsker at lære barnet eller at få det til at gøre (eller ikke gøre), så er det en forudsætning, at du har fat i barnets opmærksomhed.

Godt samspil er på den måde karakteriseret ved, at voksen og barn har fælles opmærksomhed, dvs. at de har rettet deres sprog, blik, krop og tanker mod det samme. Når det går rigtig godt, indgår de i en form for relationel dans, hvor samspillet finder sted helt ubesværet fordi den voksne og barnet udviser sensitivitet overfor hinanden og også udviser interesse for det, som de er sammen

om. Samspillet er følelsesmæssigt afbalance-ret, ingen af parterne tænker, "sker der mon noget spændende på Facebook?" Der er fuld tilstedeværelse – nærvær for fuld skrue.

De næste to ting, som du skal genkalde for dit indre øje er broen og elastikken. Broen er et billede på, at den voksne forsøger at skabe sammenhæng mellem barnets læringserfaringer ved at vise, hvordan noget, som er lært i en sammenhæng, kan bruges i en anden sammenhæng. I nogle tilfælde kan det være tilstrækkeligt blot at føre en dialog om dette, hvorimod det i andre sammenhænge kan være nødvendigt at lade barnet gøre sig konkrete læringserfaringer med noget, som det er ved at lære. Overvej fx, hvor mange forskellige sammenhænge i hverdagen, hvor man måler noget, vejer noget, planlægger noget eller følger en bestemt plan eller arbejdsgang (fx en opskrift, samlesæt fra Lego).

Ved at inddrage tidligere erfaringer, via dialog eller med hjælp fra billeder, føre dialoger om disse og deres relevans i forhold til den aktuelle situation, så sættes læringsindholdet ind i en for barnet kendt sammenhæng, og barnet kan derved bedre gøre brug af sine erfaringer til at løse problemet eller til at indgå i aktiviteten. Hvor broen forbinder erfaringer på tværs af sammenhænge, så er elastikken et billede på, at læringserfaringerne udvides ved, at den voksne fører dialoger med barnet om erfaringerne og på den måde "fylder erfaringerne op" med sproglige begreber; hvad der kaldes labels eller etiketter. På den måde har sproget om erfaringer en udvidende (elastisk) funktion i forhold til barnets psykologiske udvikling. Broen og elastikken kan være billeder på den MLE-medierringskategori, som hedder "transcendens".

Den sidste ting, som du skal genkalde for dit indre øje, er tændstikkerne. Tændstikkerne er et billede på, at den voksne forsøger alt, hvad han eller hun kan for at gøre selve samspilssituationen meningsfuld. Mening kan

tilføres situationen rent sprogligt ved, at man giver barnet svaret på, hvorfor det skal lære noget eller gøre noget. Hvor mange gange har man ikke hørt udsagnet: ”Du skal gøre det, fordi jeg siger det” eller ”grunden til, at du skal lære det, er, fordi det er en del af pensum”.

Ingen af disse eksempler rummer i sig selv mening. Det bliver ikke meningsfuldt at gøre noget, fordi du siger det, ligesom pensum ikke i sig selv er meningsfuldt. Det bliver først meningsfuldt, når nogen gør det meningsfuldt. Mening kan tilføres ved, at man forsøger at give gode grunde, men det kan også indebære selve den måde, som voksne med sit eget engagement og sin egen entusiasme forsøger at give samspilssituationen en følelsesmæssig toning.

Siger man fx døstigt til barnet, når man ser en svamp i skoven, ”hvis du på et tidspunkt orker det, så er der en svamp her, som det sikkert er meget fint at vide noget om. Du kan kigge på det, hvis du gider” – så har man allerede via sit eget følelsesmæssige fravær sagt til barnet, at det ikke er væsentligt eller betydningsfuldt; altså ikke meningsfuldt, at kigge på eller lære noget om.

Med tændstikkerne som billede vil jeg sige, at det er meget betydningsfuldt at tænde gnisten i barnets øjne; at få det til at interessere sig for det, som man gerne vil have, at barnet skal lære noget om. Denne indre ild er vigtigt, fordi mennesker har en tendens til at huske det bedst, som det har stærke følelser omkring.

At have fælles opmærksomhed, at bygge broer mellem læringserfaringer, at udvide forståelsen og betydningen af disse erfaringer via dialoger og at skabe mening i selve samspilssituationen er således tre vigtige elementer i det gode samspil mellem voksen og barn. I det næste afsnit vil jeg pege på ni ting, som den voksne mere fleksibelt kan vælge at inddrage i de situationer, hvor det forekommer naturligt og relevant.

9 ting som du også kan gøre for at skabe et godt samspil

I bogen ”Mediated Learning Experience – en inkluderende praksis i dagtilbud og skole” beskriver og illustrerer jeg med tegninger Reuven Feuersteins såkaldte 9 situationsspecifikke medieringskategorier. Disse kategorier kan man se som vigtige temaer i alle menneskers liv og dermed som vigtige ting at mediere til sit barn. I det følgende vil jeg med almindelige hverdagsord vise, hvad indholdet af kategorierne er.

Opstår der en relevant situation kan det være betydningsfuldt, at den voksne:

1. fortæller barnet, at det er foranderligt, dvs. at det kan forandre sig, og viser barnet, at det rent faktisk også gør det. Nogle børn har den opfattelse, at de er helt statiske, og at de ikke kan lære noget, og at de ikke kan udvikle sig
2. fortæller barnet, at det er et unikt menneske, som adskiller sig positivt fra andre mennesker. Nogle børn har svært ved på egen hånd at opdage, hvad der i grunden er det helt særlige ved netop dem
3. fortæller barnet, at det har de tilstrækkelige evner til og forudsætninger for at klare eller løse en bestemt opgave. At give en følelse af kompetence til barnet, som ikke tror på sig selv, kan være afgørende vigtigt for at give barnet succesoplevelser
4. hjælper barnet med at få øje på noget positivt; at bevare optimismen i svære situationer eller perioder. Nogle børn overvældes af negative tanker og nogle gange i en sådan udstrækning, at de handlingslammer. Hjælp dem med at få øje på lyset i en ellers mørk situation
5. hjælper barnet ved at give det strategier, altså mulige fremgangsmåder for, hvordan det fx kan gribe en opgave an (fx trin for trin løsninger). Nogle børn går i stå i arbejdet, fordi de ganske enkelt ikke ved,

hvad de skal stille op med de oplysninger, som de har fået

6. hjælper barnet med at søge, sætte og opnå mål. Nogle børn (eller mennesker i det hele taget) har vanskeligheder relateret til at arbejde fokuseret på at opnå noget ude i fremtiden
7. lærer barnet at tage en udfordring op; at søge noget nyt og svært. Nogle børn har lært, at udfordringer er lig med nederlag. Derfor undgår de svære opgaver og indgår kun i sammenhænge, hvor de er helt sikre på, hvad udfaldet bliver. Lær børnene, at udfordringer er en del af livet, og at det er vigtigt, at man lærer, hvordan man kan imødegå dem frem for at undgå dem
8. lærer barnet at indgå i forskellige og skiftende sociale situationer med forskellige sociale spilleregler. Lær barnet at dele noget, tale på tur, lytte til andre. Giv i det hele taget barnet gode vaner og rutiner, hvad angår kommunikation med andre mennesker. Nogle børn har mest fokus på egne behov. At have fokus på andre menneskers behov og medtænke deres perspektiv er vigtige sociale kompetencer
9. lærer barnet noget om, hvordan og på hvilke måder det er en anerkendt bidragsyder til et fællesskab, fx familien, daginstitutionen eller klassen. Nogle børn oplever at ikke høre til, at være uden for og ikke bidrage med noget af betydning til et fællesskab.

Disse ni medieringskategorier er ikke klart adskilte fra hinanden. De er stærkt overlappende, og i hverdagens praksis kan de være svære at helt skille ad. Et eksempel på dette kan være mellem forslag 5 og forslag 6. Hvornår hjælper man barnet med at finde frem til gode strategier – og hvornår hjælper man barnet med at søge, sætte og opnå mål? Langt hen ad vejen er det de samme hjernemekanismer, som man gør brug af, når man gør brug af strategier, og når man

lægger planer om fremtiden, altså tænker og taler om mål.

8 øvelser og cases til refleksion?

Nu har du læst om MLE. Du er måske slet ikke klar over det, men du har nu lært en masse om, hvad godt samspil med børn kan være. I det følgende stilles du otte spørgsmål, se om du kan svare på dem.

1. Du er på skovtur med dit barn. Du finder noget, som du gerne vil have, at barnet også ser og lærer noget om. Hvad gør du?
2. Du bager boller sammen med dit barn. Hvad kan du lære dit barn i denne situation?
3. Du tager i legepark med dit barn. Der er en klatrevæg, som dit barn er usikker på, om det tør klatre på. Hvad kan du gøre?
4. Dit barn er stillet en opgave, som det ikke ved, hvordan det kommer i gang med. Hvad kan du gøre?
5. Du kigger i fotoalbum med dit barn. Hvad kan du gøre for at give barnet en oplevelse af tilhørsforhold?
6. Dit barn har en oplevelse af håbløshed; at intet nytter. Hvordan kan du hjælpe barnet?
7. Du skal bade dit barn. Hvad kan du lære barnet i denne situation?
8. Du skal på vandretur med dit barn. Hvad kan du lære dit barn før, under og efter?

Afsluttende kommentar

Med denne artikel er det mit håb, at have bidraget til godt samspil mellem voksne og børn. Forskning viser igen og igen, at netop sociale relationer er noget af det mest betydningsfulde i forhold til, om og i hvilken udstrækning børn lykkes i deres liv, ikke kun i dagtilbuddet eller i skolen, men helt generelt. Ved at læse denne artikel har du således allerede nu gjort noget, som er vigtigt for dit barn.